

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Філософський факультет

Кафедра теоретичної і практичної філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
філософського факультету
Комаха Л.Г.

_____ 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**СОЦІАЛЬНА І МОРАЛЬНА ЕПІСТЕМОЛОГІЯ
(Частина 1. Соціальна епістемологія)**

для студентів

галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	033 Філософія
освітній рівень	Магістр
освітня програма	Філософія
спеціалізація	Теоретична і практична філософія
вид дисципліни	Дисципліна вільного вибору студента (спеціалізація)

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2017/2018
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання	українська
Форма заключного контролю	екзамен

Викладач: Шашкова Л.О., д.філос.н., проф., завідувач кафедри теоретичної і практичної філософії.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «_»__ 20__р.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «_»__ 20__р.

Розробник:

Шашкова Л.О., д.філос.н., проф., завідувач кафедри теоретичної і практичної філософії;

Затверджено

« ____ » _____ 2017 р.

Завідувач кафедри теоретичної і практичної
філософії

_____ (Шашкова Л.О.)

Протокол № ____ від « ____ » _____ 2017 р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол № ____ від « ____ » _____ 2017 р.

Голова науково-методичної комісії _____ (Маслікова І.І.)

« ____ » _____ 2017 р.

ВСТУП

1. Мета дисципліни – надання знань з проблематики соціальної епістемології та ознайомлення з основними концептами, проблемами, теоретичними підходами і стратегіями, а також з актуальними дискусіями навколо соціальної природи знання і пізнання. Обґрунтування соціальної епістемології як проекту неklasичної епістемології.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати:** проблематику епістемології (теорії пізнання), філософії науки.

Вміти збирати та інтерпретувати інформацію в тому числі й наукову, обробляти основну літературу щодо підготовки до семінарських занять.

Володіти елементарними навичками самостійного опрацювання рекомендованої літератури, в тому числі й праць англійською мовою; володіти навичками реконструкції та рецепції епістемологічного дискурсу, які допоможуть усвідомити тенденції його розгортання та актуалізовану проблематику.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «Соціальна і моральна епістемологія» належить до переліку дисциплін вільного вибору студента та викладається у 3 семестрі 2 курсу магістратури обсягом 3 кредити ECTS, зокрема: лекції – 26 год., семінарські заняття – 12 год. Завершується дисципліна екзаменом. Спецкурс присвячений ознайомленню з найновітнішими напрямками в епістемології, до яких відноситься соціальна і моральна епістемологія. Проблематика і теоретичні узагальнення в галузі соціальної епістемології почали формуватися лише декілька десятиріч тому і цей напрям – сучасне доповнення до епістемології. Визначається предмет, завдання, теоретичні основи, проблематика, методологія досліджень в цій галузі. В межах спецкурсу акцентовано, що у формуванні соціальної епістемології центральною є тенденція розгляду пізнання в оптиці соціальної обумовленості. Основне питання щодо предмету соціальної епістемології залишається відкритим та дискусійним. Його підґрунтя варто шукати в особливому характері взаємостосунків між соціальним контекстом і науковим пізнанням, що і розкривається в межах тем спецкурсу. Соціальна епістемологія представлена організованою як інтелектуальна спільнота, зусилля якої спрямовані не просто на дослідження фундаментальної філософської проблематики, пов'язаної зі знанням, наукою, істиною, вірою, нормативністю, справедливістю, але також на творення спільного майбутнього через упровадження ідей гуманності, новітніх технологій, моральності. Контекст соціальної епістемології сприяє по-новому поглянути на фундаментальні для суспільства цінності, специфіку «групової раціональності», на теоретичні та одночасно практичні питання соціальної обумовленості пізнання та знання. Аналізуються зв'язки соціальної епістемології з широким колом когнітивних та соціально-гуманітарних наук, які вивчають пізнавальний процес з міждисциплінарних позицій, тому формування соціальної епістемології охарактеризовано як синтез філософських і спеціально-наукових концепцій. У межах спецкурсу проаналізовані різні існуючі підходи до розуміння соціальної епістемології, серед яких вирізняють два основних: перший – соціальна епістемологія зберігає настанови класичної епістемології (Е.Голдман), другий – соціальна епістемологія має бути радикальним відходом від класичної і є неklasичною епістемологією (Д.Блур). Обидва підходи представлені до аналізу, розкриті особливості концептуально-теоретичних і методологічних проектів в їх межах. Особливий акцент зроблений на обґрунтуванні соціальної епістемології як проекту неklasичної епістемології.

4.Завдання (навчальні цілі): забезпечити формування засадничих знань про основні концептуально-теоретичні підходи соціальної епістемології та про впливові аргументи на користь поширених в її межах позицій. Сформувати навички реконструкції епістемологічного дискурсу і виявити можливості застосування рецепції до аналізу соціально-епістемологічної тематики. Підсилити навички самостійного опрацювання сучасних філософських текстів, в тому числі й праць англійською мовою.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	Актуальні питання сучасної епістемології, орієнтуватися в аргументації чи концептуальних схемах на користь їх розв'язання.	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, екзаменаційна робота	10
1.2	Впливові концепції і стратегії, в межах яких формується проблематика соціальної епістемології.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, есе, колоквиум, екзамен	10
1.3	Зв'язки соціальної епістемології з когнітивними та соціально-гуманітарними науками, які вивчають пізнавальний процес з міждисциплінарних позицій.	Лекції, семінари	Усні доповіді, екзаменаційна робота	10
1.4	Особливості класичного і неklasичного підходів в епістемології в цілому і зокрема соціальної епістемології.	Самостійна робота, лекції, семінари	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	10
	Вміти:			
2.1	Виявляти особливості основних концептуально-теоретичних підходів соціальної епістемології та аналізувати їх аргументативні можливості.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, есе, екзаменаційна робота	10
2.2	Вміння виявляти проблеми і формулювати власні позиції й аргументи у тематичному полі соціальної епістемології.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження, есе.	10
2.3	Залучати і використовувати в епістемологічному дискурсі знання, ідеї, способи мислення з	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, есе, презентація	10

	інших царин окрім філософії.		самостійного дослідження,	
2.4	Працювати з сучасними джерелами, аналізувати та узагальнювати їхній зміст за науковими критеріями.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження	10
	Комунікація:			
3.1	Використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів, читання новітньої літератури в підготовці до семінарських занять та написання самостійних робіт.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження, есе.	5
3.2	Презентувати результати здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, презентацій, есе.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження,	5
	Автономність та відповідальність:			
4.1	Вміння самостійно ставити перед собою завдання і працювати над ними автономно.	Самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження	5
4.2	Готовність до співробітництва з колегами задля ефективного розв'язання поставлених завдань, допомога і підтримка в інтелектуальних зусиллях.	Семінари, самостійна робота	Дискусії, презентація самостійного дослідження	5

6. Структура курсу: в структурі спецкурсу передбачено 2 змістових частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарів, колоквиуму. Завершується дисципліна іспитом. Перша частина курсу присвячена розгляду соціальної епістемології. Розпочинається постановкою проблеми соціальності знання і розглядом варіантів її обґрунтування. Представлені позиції класичного і некласичного підходів до епістемології. Охарактеризовані генеза, джерела і концептуальні засади соціальної епістемології. Проаналізований внесок Р.Мертонна в соціологію науки. Як класичний представлений проект соціальної епістемології Елвіна Голдмана. Проект сильної програми Девіда Блура і проект Барі Барнса репрезентують некласичний підхід. Соціальна епістемологія університету і політика знання Стівена Фуллера належать до проміжної позиції. Соціальний конструктивізм розглянутий як методологічна засада соціальної епістемології (Бергер, Лукман, Латур, Вулгар). Основні положення та аргументація акторно-мережевої теорії (Латур). Обґрунтовано міждисциплінарний підхід: етнографічний метод, етнометодологія, дискурс-аналіз, case study (Хесс). Завершується перша частина порівняльним аналізом проектів соціальної епістемології.

Друга частина курсу присвячена розгляду моральної епістемології.

7.Схема формування оцінки:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (**знання 1.1 – 1.4**), що складає 40% від загальної оцінки та

оцінювання практичної підготовки – результати навчання (**вміння 2.1-2.4**); (**комунікація 3.1-3.2**); (**автономність та відповідальність 4.1-4.2**), що складає 60% загальної оцінки.

Критерії оцінювання:

1. Усна відповідь:

5 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу;

4 бали - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях чи знання в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, допущені неточності;

3 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, аргументації в поясненнях, не спирається на необхідну навчальну літературу, має у відповіді суттєві неточності.

2. Доповнення / дискусія:

2 бали – доповнення змістовне, конструктивно доповнює обговорення теми;

1 бал – доповнення містить інформацію, яка не розширює дискусію.

3. Самостійна робота та її презентація:

10-9 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість (письмової роботи);

8-7 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність (письмової роботи). Допускаються несуттєві неточності;

6-5 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності;

4-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань.

6. Кожне питання в екзаменаційній роботі (в білеті 2 питання):

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, сформовані протягом вивчення дисципліни навички і вміння;

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність знань. Допускаються несуттєві неточності;

10-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності;

5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві

помилки в роботі. Демонструє несаможиттєвість у виконанні завдань.

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх двох частин та виконання самостійних робіт.

Оцінювання за формами контролю :

(b – це кількість балів за виконаний вид роботи; n – це кількість разів для виконання (значення b та n залежать від конкретного розподілу годин кредитів на даний курс); Σ - це сума балів за вид роботи).

Види робіт		Семестрова кількість балів					
		Min b – 36 балів			Max b – 60 балів		
		b	×n	Σ	b	×n	Σ
Лекція	Експрес-опитування						
Семинар	Усна відповідь ¹	3	5	15	5	4	20
	Доповнення, участь у дискусіях	1	5	5	2	5	10
Колоквіум	Проекти неklasичної епістемології	5	1	5	10	1	10
Самостійна індивідуальна робота	Створення таблиці ключових понять проектів соціальної епістемології двох вибраних авторів і їх порівняння.	6	1	6	10	1	10
	Складання бібліографії обраного автора і написання анотацій до опрацьованих текстів (один автор з переліку): Д.Блур, Е.Голдман, С.Фулер, Р.Мертон, Б.Латур, С.Вулгар, К.Кнор-Цетина, Дж.Хесс.	6	1	6	10	1	10
Екзамен		24	1	24	40	1	40

¹ у разі відсутності студента на семінарському занятті, розглянуті на семінарі питання відпрацьовуються у письмовій формі. Загальна кількість балів за аудиторну роботу складає 30% від семестрової кількості балів.

Підсумкове оцінювання у формі екзамену: екзаменаційне оцінювання відбувається у письмовій формі. Білет складається з 2 питань, кожне з яких оцінюється за шкалою 20 балів. Що в загальному підсумку дає 40 балів.

При розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	екзамен	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

Студент не допускається до екзамену, якщо під час семестру набрав менше 36 балів. Для допуску до екзамену студент має здати всі самостійні роботи та конспекти. Екзаменаційна оцінка не може бути меншою **24 балів** для отримання загальної позитивної оцінки за курс.

Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно з можливістю повторного складання / Fail	35-59
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни / Fail	0-34
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
Частина 1. Соціальна епістемологія				
1	Тема 1. Класична і некласична епістемологія.	1	-	1
2	Тема 2. Знання як епістемологічна проблема. Поняття соціальності знання.	1	-	1
3	Тема 3. Генеза, джерела і концептуальні засади соціальної епістемології.	1	-	2
4	Тема 4. Соціологія науки Р.Мертон.	1	1	1
5	Тема 5. Соціальна епістемологія Елвіна Голдмана.	2	1	1
6	Тема 6. Проект сильної програми Девіда Блура.	2	1	1
7	Тема 7. Стівен Фуллер: від політики науки до політики знання.	2	1	1
8	Тема 8. Б.Латур і С.Вулгар: наукова лабораторія як творча майстерня. Соціальний конструктивізм.	2	1	1
9	Тема 9. Порівняльний аналіз проектів соціальної епістемології.	1	1	2
10	Індивідуальна самостійна робота: порівняльна таблиця понять			10
11	Індивідуальна самостійна робота: бібліографія, анотації			20
	ВСЬОГО	13	6	41

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 26 год. / 13 год.

Семінари – 12 год. / 6 год.

Самостійна робота - 82 год./ 41 год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Блур Д. Сильная программа в социологии знания // Логос. 2002. № 5-6(35). – С. 162-185.
2. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология: Введение в феноменологическую философию. / Эдмунд Гуссерль. – Спб.: Владимир Даль, 2004. – 400 с.
3. Касавин И.Т. Социальная эпистемология: к истории и постановке проблемы // Социальная эпистемология. Идеи, методы, программы. / под ред. И.Т. Касавина. – М.: Канон+, 2010. – С. 5-14.
4. Мальцева А.П. Повседневность истины: монография. / А.П. Мальцева. – 2-е изд., стер. – М.: ФЛИНТА, 2013. – 88 с.
5. Моркина Ю.С. Социальный конструктивизм Д. Блур // Вопросы философии. 2008. № 5. – С. 154–159.
6. Мотрошилова Н.В. «Социальная эпистемология»: новые проблемы, дискуссии и дихотомии / Н.В. Мотрошилова. // Ценности и смыслы. №5. – М.: Институт эффективных технологий, 2011. — 162 с. – С. 5-31.
7. Порус В.Н. На Мосту Интерпретаций: Р. Мертон и социальная эпистемология / В.Н. Порус. // Социология науки и технологий. № 4.- Том 1. – 2010. – С. 104-116.
8. Социальная эпистемология: идеи, методы, программы. / Под редакцией И.Т. Касавина. – М.: «Канон+» РООИ «Реабилитация», 2010. – 712 с.
9. Штейнзальц А., Функенштейн А. Социология невежества. – М.: Институт изучения иудаизма в СНГ, 1997. – 164 с.
10. Barnes B., Bloor D. Relativism, Rationalism, and the Sociology of Knowledge / Barnes, Barry and David Bloor. // Rationality and Relativism./ M. Hollis and S. Lukes (eds.). – Cambridge, MA: MIT Press., 1982. – P. 21-47.
11. Brendel E. Truth and Weak Knowledge in Goldman's Veritistic Social Epistemology. / Elke Brendel. // Grazer Philosophische Studien, 2009. №79 (1). – P. 3-17.
12. Brown J. R. Who Rules in Science? An Opinionated Guide to the Wars. / James Robert Brown. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 2001. –236 + xi pp.
13. Bloor D. Knowledge and Social Imagery. / D. Bloor. – L., 1976. – 156 P.
14. Fuller S. On Regulating What is Known: A Way to Social Epistemology. / Steve Fuller. // Synthese, 1087. №73(1). – P. 145–184.
15. Fuller S. Philosophy, Rhetoric, and the End of Knowledge: The Coming of Science and. Technology Studies. / Steve Fuller. – Madison: University of Wisconsin. Press, 1993. – 421 + xxii pp.
16. Fuller S. Science. / Steve Fuller. – University of Minnesota Press, 1997 – 159 p.
17. Fuller S. Social Epistemology. / Steve Fuller. – Bloomington: Indiana Univ. Press, 1988. – 316 + XV p.
18. Goldman A. I. Epistemics: The Regulative Theory of Cognition. / Alvin I. Goldman. // Journal of Philosophy, 1978. 75(10). – P. 509–523.
19. Goldman A. I. Epistemology and Cognition, Cambridge. / Alvin I. Goldman. – MA: Harvard University Press, 1988. – 446 p.
20. Goldman A., Blanchard T. Social Epistemology. / Alvin Goldman, Thomas Blanchard. // Stanford Encyclopedia of Philosophy. First published Mon Feb 26, 2001; substantive revision Tue Apr 28, 2015. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://plato.stanford.edu/entries/epistemology-social/>

21. Goldman A. I. Knowledge in a Social World. . / Alvin I. Goldman. – Oxford: Oxford University Press, 1999. – xiii + 407 pp.
22. Goldman A. I. Foundations of Social Epistemics. / Alvin I. Goldman. // Synthese, 1987. V. 73. N 1. – Pp. 109-144.
23. Latour B., Woolgar S. Laboratory Life: The Construction of Scientific Facts. / Bruno Latour, Steve Woolgar. – Princeton University Press, 1979. – Science. - 294 p.
24. Laudan L. Progress and its problems: Towards a theory of scientific growth. / L. Laudan. – London; Henley, 1977. – 386 p.
25. Rorty R. Philosophy and the Mirror of Nature. / Rorty, Richard. – Princeton, NJ: Princeton University Press., 1979. – 424 p.
26. Shera J. Sociological Foundations of Librarianship. / Jesse H. Shera. – N.Y., 1970. – 120 p.

Додаткова:

- Garfinkel H. Ethnomethodology's program: Working out Durkheim's aphorism. N.Y., 2002.
- Pels D., Hetherington K., Vandenberghe F. The Status of the Object: Performances, Mediations and Techniques // Theory, culture and society. 2002. N5/6.
- Bijker W., Pinch T. The Social Construction of Facts and Artefacts or How the Sociology of Science and the Sociology of Technology might Benefit Each Other
- Winner L. 1986. Do artifacts have politics? The whale and the reactor: a search for limits in an age of high technology. Chicago, University of Chicago Press, 19-39
- Hughes T. 1986. The Seamless Web Technology, Science, Etcetera, Etcetera. Social Studies of Science 16(2): pp. 281-292
- Knorr-Cetina K. The Manufacture of Knowledge: An Essay on the Constructivist and Contextual Nature of Science. Oxford, Pergamon Press. 1981. (Chapter 1. The Scientist as a Practical Reasoner: Introduction to a Constructivist and Contextual Theory of Knowledge).
- Turner, Stephen What is the Problem with Experts? // Social Studies of Science, 31/1(February 2001) 123-49.
- Collins H.M., Evans R. The Third Wave of Science Studies: Studies of Expertise and Experience // Social Studies of Science 32/2(April 2002) 235-2